

ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

САЛАЄВ ТУРГУТ ГАДЖИ ОГЛИ

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
БЕЗПЕКИ У МИТНІЙ СФЕРІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у відділі моніторингу законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
ГУЛІЄВ АРІФ ДЖАМІЛЬ ОГЛИ,
Національний авіаційний університет,
професор кафедри міжнародного права та
порівняльного правознавства

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
РЯБЧЕНКО ОЛЕНА ПЕТРІВНА,
Університет державної фіскальної служби України,
професор кафедри адміністративного права і процесу
та митної безпеки

кандидат юридичних наук, доцент
ЛИТВИН ОЛЕКСІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ,
Виконавчий комітет Гостомельської селищної ради,
начальник відділу з питань надання
адміністративних послуг

Захист відбудеться «28» січня 2021 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.867.01 в Інституті законодавства Верховної Ради України за адресою: 04053, м. Київ, провулок Несторівський, 4.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту законодавства Верховної Ради України за адресою: 04053, м. Київ, провулок Несторівський, 4.

Автореферат розіслано «26» грудня 2020 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. М. Биков

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сьогодні у орієнтирах державної політики відбулося стрімке зосередження акцентів саме на інформаційній складовій процесу реалізації державою своїх функцій. Одним з центральних та відправних елементів у організації здійснення публічного адміністрування є інформаційний ресурс у відповідній сфері. Не виняток і митна сфера, наведені якості інформації у якій відграють особливу роль у контексті постійної активізації міжнародної торгівлі, розвитку міжнародного співробітництва та оптимізації митного контролю. Митна інформація пронизує всі різновиди митних правовідносин, слугує основою для прийняття управлінських рішень, для обміну досвідом, здійснення державної митної справи в цілому та забезпечення митної, економічної і національної безпеки держави. Саме тому забезпечення її безпеки розглядається як один із найважливіших напрямів реформування чинного законодавства України.

Забезпечення інформаційної безпеки під час здійснення митних формальностей на сьогодні є досить вразливою сферою адміністративно-правового регулювання, оскільки вона належним чином не розроблена як у науковій доктрині, так й законодавство регулює окреслене питання досить фрагментарно і не системно, а саме: бракує комплексного підходу до вирішення ключових завдань гарантування охорони та захисту безпеки інформації у митній сфері, не створено належного підґрунтя для захищеності життєво важливих інтересів кожної особи-учасника митних відносин, суспільства та держави у сфері інформаційних відносин під час здійснення державної митної справи.

Окремі питання інформаційного забезпечення діяльності митних органів України розкриті у наукових працях В.Б. Авер'янова, Г.В. Атаманчука, І.В. Арістової, Д.М. Бахраха, О.М. Бандурки, І.П. Голосніченко, А.Д. Гулієва, Є.В. Додіна, Р.А. Калюжного, І.Л. Бачила, В.А. Копилова, О.А. Баранова, Ю.П. Бурила, О.Л. Копиленка, Б.А. Кормича, Є.Б. Кубка, В.А. Ліпкана, О.В. Литвина, А.М. Новицького, О.П. Рябченко, Г.П. Середи, В.С. Цимбалюка та ін. Проте на сьогодні відсутні єдині комплексні напрацювання питання адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері,

Отже, нагальність дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, а також пошук шляхів та напрямів його подальшого удосконалення, призводять до необхідності здійснення даного дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження пов'язане з виконанням комплексної науково-дослідної теми Інституту законодавства Верховної Ради України: «Організація моніторингу ефективності чинного законодавства та прогнозування наслідків його застосування» (Державний реєстраційний № 0104U0066941).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у всебічному розкритті особливостей адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, виявленні існуючих проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, та пошук власних напрямів його удосконалення та розвитку, розробка пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити наступні основні завдання:

- з'ясувати сутність інформаційної безпеки у митній сфері як складової інформаційної безпеки України;
- визначити правові засади формування і розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;
- розкрити механізм адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;
- охарактеризувати об'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері та їх види;
- визначити особливості адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері;
- окреслити систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;
- охарактеризувати взаємозв'язки та взаємодію між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;
- виявити проблеми адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;
- виокремити шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері з урахуванням міжнародного досвіду;
- визначити основні тенденції та напрями розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають з приводу адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Методи дослідження. Методологічна база дисертаційного пошуку ґрунтується на загальнонаукових та спеціально-наукових методах наукового пізнання. А зокрема, застосовано методи аналізу та синтезу, за допомогою яких можливою стала характеристика сутності інформаційної безпеки у митній сфері як складової інформаційної безпеки України (підрозділ 1.1); діалектичний метод, який дозволив проаналізувати правові засади формування і розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері

(підрозділ 1.2); застосування системно-структурного методу послугувало інструментом для визначення поняття і структури механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, а також взаємозв'язків та взаємодії між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у досліджуваній сфері (підрозділи 1.3 та 2.4); метод системного аналізу використаний у ході дослідження об'єктів та суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері (підрозділи 2.1 та 2.3); структурно-функціональний метод надав змогу з'ясувати особливості адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері (підрозділ 2.2); за допомогою застосування порівняльно-правового методу проведено компаративний аналіз зарубіжного досвіду забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері та виявлено можливості його врахування в Україні (підрозділ 3.2); широкого застосування отримав формально-юридичний метод, який уможливив належне опрацювання нормативного матеріалу, формулювання визначень спеціальних понять дослідження, зокрема під час розкриття поняття та структури механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, а також формулювання пропозицій щодо напрямів розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері (підрозділи 1.3 та 3.3); застосування логіко-семантичного методу сприяло удосконаленню понятійно-категоріального апарату роботи, розширенню та уточненню досліджуваних понять та категорій (підрозділи 1.3, 2.1, 2.3, 3.3); за допомогою логіко-правового методу стало можливим виявити проблеми адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері (підрозділ 3.1).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним науковим дослідженням проблематики адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. У результаті проведеної роботи сформульовано нові наукові положення та висновки, які запропоновані здобувачем особисто. Основні з них такі:

уперше:

– сформовано загальнотеоретичну структуру механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, у якій виділено елементи: нормативний; ціннісно-правовий; динамічний; результативний та гарантійний;

– виділено три підходи до розуміння поняття «об'єкт адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері»: об'єктивний, ціннісний та функціональний та запропоновано за першим підходом визначати об'єкт адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері як конкретні реально окреслені явища об'єктивної дійсності, які матеріально виражені та наділені рисами правової категорії, що відрізняє їх від інших явищ того ж роду та виду, які розглядаються як інформація у митній

сфері у її фізичному вимірі та об'єкти інформаційного впливу, на забезпечення безпеки яких спрямоване функціонування адміністративно-правового механізму;

– надано визначення поняттю суб'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері як фізичні особи, юридичні особи публічного та приватного права, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, державні органи, які відповідно до чинного законодавства уповноважені здійснювати заходи загального або спеціального правового, організаційного, матеріально-технічного, програмно-методичного характеру, що спрямовані на забезпечення захищеності інформаційного ресурсу у митній сфері, а також ті, які сприяють гарантуванню захищеності наведеного інформаційного ресурсу, охорони митної інформації від протиправного заволодіння, використання, спотворення, знищення, обробки тощо на основі власної ініціативи на виконання прав та свобод, наданих законом;

удосконалено:

– розуміння поняття «інформаційна безпека у митній сфері», яке запропоновано розглядати у двох аспектах: у об'єктивному та суб'єктивному. У суб'єктивному розумінні - суб'єктивна оцінка стану захищеності інформаційних інтересів особи, суспільства та держави, відчуття відсутності загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. У об'єктивному розумінні - це цілеспрямована, забезпечена нормативно-правовими, організаційними, матеріально-технічними засобами взаємодія органів державної влади, місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб, а також суб'єктів міжнародного права, направлена на забезпечення охорони та захисту інтересів людини, суспільства та держави щодо належного збору, використання та формування інформації у митній сфері, забезпечення належного правового режиму її створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження;

– зміст поняття «механізм адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері», під яким запропоновано розуміти динамічну взаємопов'язану сукупність правових засобів, за допомогою яких нормативність адміністративно-правових норм реалізується в упорядкованих суспільних відносинах, досягається забезпечення охорони та захисту інтересів людини, суспільства та держави щодо належного збору, використання та формування інформації у митній сфері, забезпечення належного правового режиму її створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження;

– підходи до систематизації адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Запропоновано усю сукупність нормативно-правових актів, що складають адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері розподіляти на: 1) адміністративно-правове забезпечення зовнішнього напрямку інформаційної

безпеки у митній сфері та 2) адміністративно-правове забезпечення внутрішнього напрямку інформаційної безпеки у митній сфері.

дістали подальшого розвитку:

– визначення переліку принципів механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, до якого віднесено: (1) верховенства права; (2) законності; (3) рівності усіх перед законом та судом; (4) правомірності одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації у митній сфері; (5) достовірності та повноти інформації у митній сфері; (6) захисту інформації з обмеженим доступом; (7) виключних повноважень митних органів щодо збору та отримання інформації, яка стосується здійснення державної митної справи; (8) професіоналізму та компетентності митних органів під час одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації у митній сфері; (9) відповідальності всіх учасників інформаційних відносин у митній сфері; (10) мінімізації негативного інформаційного впливу та негативних наслідків функціонування ІКТ; (11) гармонізації інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній діяльності; (12) заохочення доброчесності усіх суб'єктів правовідносин;

– зміст поняття «адміністративні правовідносини щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері», та визначено його правові ознаки: (а) регулюються адміністративно-правовими нормами; (б) однією зі сторін таких правовідносин завжди виступає суб'єкт владних повноважень; (в) пов'язані із забезпеченням публічного інтересу – інформаційної безпеки під час здійснення державної митної справи; (г) їх можна розподілити на зовнішні (між органами Держмитслужби України та фізичними особами, підприємствами, установами, організаціями, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з приводу захисту інформації) та внутрішньоорганізаційні (між підрозділами та територіальними органами Державної митної служби України); (г) є двосторонніми – обидві їх сторони наділені як правами, так і обов'язками; (д) більшість видів правовідносин у досліджуваній сфері засновані на засадах владно-підпорядкування (правовідносини, в рамках яких реалізуються контрольні, наглядові повноваження, або ж захисні адміністративні правовідносини); (е) правовідносини щодо виконання органами Держмитслужби України зобов'язань щодо захисту інформації, яка їм надана фізичними та юридичними особами у ході провадження митних формальностей засновані на принципі рівності сторін, відповідальності держави перед особою за дотримання таємниці її особистих даних, захисту комерційної, таємної чи службової таємниці;

– розуміння поняття «інформаційний ресурс у митній сфері» у контексті забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем – це логічно структурована сукупність даних, які характеризують процеси здійснення митної справи, відображених за допомогою літерних та не літерних орфографічних знаків, цифр, кодів,

графічних зображень, символів тощо, отриманих органами митної служби у ході здійснення митного контролю та митних формальностей, збережених та оброблених за допомогою інформаційних технологій та автоматизованих систем;

– визначення системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері як складне цілісне (спрямоване на досягнення спільної мети – забезпечення інформаційної безпеки) багаторівневе утворення, кожен із рівнів якого характеризується системою взаємопов'язаних суб'єктів, які наділені повноваженнями (правомочністю), що поширюються на спільну сферу правовідносин та характеризуються спільною та/або релевантною політико-правовою природою, спрямованістю впливу, та покликані забезпечити інформаційну безпеку у митній сфері у відповідних межах та обсягах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що положення, отримані в результаті проведеного в дисертації дослідження, можуть бути використані:

а) у науково-дослідницькій роботі – для подальших загальних і спеціальних наукових досліджень у сфері адміністративного та інформаційного права, а також науково-теоретичних розробок з питання забезпечення інформаційної безпеки як в цілому, так і у митній сфері зокрема, а також удосконалення діяльності митних органів;

б) у правотворчості – у процесі розробки й удосконалення національного законодавства, гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародно-правовими нормами, що регулюють забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері;

в) у правозастосуванні – керівниками структурних підрозділів та посадовими особами митних органів під час виконання своїх посадових обов'язків, що пов'язані зі збирання, обробкою, зберіганням, використанням та поширенням інформації, під час розробки стратегій та планів взаємодії митних органів з іншими учасниками суспільних відносин з питань забезпечення інформаційної безпеки, іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та структурами громадянського суспільства у ході провадження своєї повсякденної діяльності, що пов'язана із правовими діями з інформацією з метою оцінки та спрямування наведеної діяльності у відповідності до вимог чинного законодавства;

г) у навчальному процесі – під час вивчення в юридичних освітніх закладах навчальної дисципліни «Адміністративне право», «Митна справа», «Інформаційне право», підготовки робочих програм і планів, написання підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, а також у науково-дослідницькій роботі студентів, слухачів і курсантів.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження обговорено на засіданні відділу

моніторингу законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України, а також на науково-практичних конференціях: «Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Київ, 9–10 березня 2018 р.), «Інноваційний розвиток правової науки в умовах модернізації суспільства» (Київ, 28 лютого 2020 року).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 10 наукових публікаціях, з яких 7 – опубліковано у виданнях, включених до переліку фахових наукових видань, 2 у закордонних фахових виданнях, 1 – теза доповідей у збірнику матеріалів наукових конференцій.

Структура дисертації та її обсяг. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, що містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел – 203 найменування, додатків. Загальний обсяг дослідження становить 248 сторінок, з яких 228 основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, її зв'язок з науковими планами та програмами, визначено мету і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження, публікацій, структури й обсягу роботи.

Розділ 1 «Теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» містить 3 підрозділи і присвячений вивченню загальних теоретичних питань та категорій адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

У *підрозділі 1.1 «Сутність інформаційної безпеки у митній сфері як складової інформаційної безпеки України»* наведено власне розуміння поняття «інформаційна безпека України» та, надалі, запропоновано визначення поняття «інформаційна безпека у митній сфері» як складової інформаційної безпеки України. Інформаційну безпеку у митній сфері розглянуто за двома напрямками її забезпечення: зовнішнім та внутрішнім.

Виділено наступні правові ознаки інформаційної безпеки у митній сфері. Вона розглядається як якісний стан суспільних інформаційних правовідносин; є ціннісно орієнтованою категорією; ґрунтується на вимогах чинного законодавства, у зв'язку з чим спрямована на забезпечення правового режиму (правомірності) створення (формування), обробки, використання, поширення, зберігання інформації під час здійснення державної митної справи; забезпечується за допомогою нормативно-правових, організаційних, матеріально-технічних засобів та заходів; є категорією публічного права, забезпечується за допомогою застосування методів адміністративного права у сфері реалізації владно-розпорядчих повноважень.

У підрозділі 1.2 «Правові засади формування і розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» надано визначення поняття «правові засади адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері», а також запропоновано структурувати усю сукупність нормативно-правових актів, які регулюють правовідносини, які складаються з приводу забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері на: 1) адміністративно-правове забезпечення зовнішнього напрямку інформаційної безпеки у митній сфері та 2) адміністративно-правове забезпечення внутрішнього напрямку інформаційної безпеки у митній сфері.

У підрозділі 1.3 «Механізм адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» запропоновано розглядати наступну структуру механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: нормативний, ціннісно-правовий, динамічний, результативний та гарантійний елементи.

Відзначено, що метою адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері слід визначити досягнення упорядкованості суспільних відносин, фіксації необхідної конструкції правовідносин, які складаються щодо збору, використання, поширення та зберігання інформації у митній сфері, а також щодо захисту інформації у інформаційно-телекомунікаційних мережах митних органів у контексті забезпечення захищеності та правових режимів інформації, захисту її від несанкціонованого доступу та поширення, захисту прав та інтересів людини, суспільства та держави.

Розділ 2 «Адміністративно-правова характеристика системи забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» складається із 4-ох підрозділів і присвячений детальному аналізу особливостей та складових системи забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: розкриттю об'єктів та суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, висвітленню їх взаємодії, а також аналізу спеціального питання забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері.

У підрозділі 2.1 «Об'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері та їх види» запропоновано розглядати поняття «об'єкт адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» за трьома підходами: об'єктивним, ціннісним та функціональним та надано авторські визначення окресленої правової категорії за кожним із наведених підходів.

Виокремлено наступні правові ознаки об'єкта адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері за першим запропонованим підходом: (1) є документом, створеним чи зміненим на паперовому або електронному носії, що відображає митну інформацію за допомогою писемних знаків, графічних символів, цифрових кодів тощо; (2) властива наявність чітко

визначених у відповідності до чинного законодавства реквізитів, форми їх укладання; (3) формалізованість та уніфікованість змістового наповнення; (4) становлять підставу для виникнення, зміни чи припинення у суб'єктів митних правовідносин прав, свобод та обов'язків, складають основу для діяльності митної служби; (5) унікальність та індивідуалізованість укладання; (6) забезпечує реалізацію митного інтересу України.

У підрозділі 2.2 «Адміністративно-правове регулювання забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері» здійснено детальний аналіз особливостей застосування інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері та забезпечення при наведеному процесі захищеності митної інформації. Недоліками адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем є: 1) формально-юридична недосконалість; 2) безсистемність; 3) відсутність чітких, визначених на законодавчому рівні стандартів захисту інформації у інформаційно-телекомунікаційних, автоматизованих системах та мережах, вимог до обладнання і програмного забезпечення тощо; 4) не розроблено та не затверджено на рівні законодавчого акту переліку можливих загроз інформаційній безпеці у митній сфері під час застосування інформаційних технологій та автоматизованих систем, а також, відповідно, комплексу превентивних заходів стосовно кожної із загроз та алгоритму дій у разі виникнення такої загрози; 5) залишення поза законодавчою увагою регулювання людського фактору під час забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем.

У підрозділі 2.3 «Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» наведено визначення поняття «суб'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» та запропоновано розглядати систему досліджуваних суб'єктів у вигляді відповідних рівнів: I рівень суб'єктів, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять загально превентивний характер (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, Міністерство інформаційної політики України); II – рівень суб'єктів, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять спеціальний характер, спеціалізуються відповідно до сфери, наявні повноваження щодо застосування спеціальних засобів та заходів (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служба безпеки України, розвідувальні органи, Національна поліція України); III – рівень суб'єктів, які беруть участь у митних відносинах (система органів Державної митної служби України, учасники митних правовідносин – фізичні та юридичні особи, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності); IV – рівень суб'єктів,

повноваження яких поширюються на відповідну адміністративно-територіальну одиницю (органи місцевого самоврядування); V – рівень суб'єктів, що здійснюють громадський контроль за забезпеченням інформаційної безпеки у митній сфері (громадяни одноосібно або їх об'єднання).

У підрозділі 2.4 «Взаємозв'язки та взаємодія між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» відзначено, що взаємодію між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері доцільно розглянути як упорядковану та планомірну, комплексну діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, яка включається ними до свого плану діяльності, здійснюється з певною періодичністю та спрямована на досягнення чітко визначеного результату.

Взаємодію між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері представлено за такими напрямками та рівнями: I – взаємодія між митними органами та органами державної влади: (1) між митними органами та суб'єктами, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять загально превентивний характер; (2) між митними органами та суб'єктами, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять спеціальний характер; (3) між митними органами та місцевими органами державної влади; II – взаємодія митних органів та суб'єктів, які беруть участь у митних відносинах; III – взаємодія митних органів з органами місцевого самоврядування; IV – взаємодія митних органів з інститутами громадянського суспільства.

Розділ 3 «Проблеми та шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» містить 3 підрозділи та присвячений виявленню проблемних питань та пошуку напрямів і способів удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, а також здійсненню науково-теоретичних узагальнень у контексті врахування міжнародного досвіду у наведеному процесі.

У підрозділі 3.1 «Проблеми адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» розглянуті позиції науковців, а також здійснено системне дослідження чинного законодавства з метою виявлення наявних проблем та прогалин у адміністративно-правовому забезпеченні інформаційної безпеки у митній сфері та подальшого правового аналізу впливу виявлених проблем на стан адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Забезпечення інформаційної безпеки представлено як багаторівнева система, яка складається із: I – адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки на загальнодержавному рівні, що має універсальний характер; II – взаємодія між суб'єктами, що здійснюють адміністративно-

правове забезпечення інформаційної безпеки на загальнодержавному рівні зі спеціальними суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері; III – адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки у безпосередньо у митній сфері.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері з урахуванням міжнародного досвіду» розкрито досвід зарубіжних держав (США, Німеччини, Японії, Молдови, Польщі, Грузії, Угорщини), Європейського Союзу щодо забезпечення інформаційної безпеки як в цілому, так і у митній сфері. Сформовано висновок про те, що забезпечення інформаційної безпеки є одним із найважливіших завдань політико-правової діяльності усєї міжнародної спільноти.

Інформаційна безпека у її загальному розумінні характеризується складною та багатоелементною структурою, яку можна відобразити за допомогою таких елементів, як: (а) інформаційна безпека особистості (особи); (б) інформаційна безпека держави та суспільства; (в) інформаційна безпека інформаційно-телекомунікаційних та автоматизованих систем (як державних, так і приватних), мережі Інтернет (кібербезпека). Найбільш актуальним напрямом удосконалення діяльності митної служби на міжнародному рівні на сьогодні є реформування забезпечення інформаційної безпеки саме інформаційно-телекомунікаційних та автоматизованих систем, підвищення їх технічного та технологічного рівня.

У підрозділі 3.3 «Основні тенденції та напрями розвитку адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері» основна увага зосереджена на формулюванні авторських пропозицій та концептуальних висновків щодо напрямів подальшого удосконалення та реформування адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

Сформовано рекомендації щодо того, що удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері потребує комплексного підходу до вирішення існуючих у ньому проблем, та воно повинне відбуватися у декілька хронологічно послідовних етапів: I – проведення системних наукових розробок, здійснення стратегічного планування та закріплення концепції реформування системи адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки держави загалом та митної сфери зокрема; II – удосконалення загальних засад адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки; III – удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки безпосередньо у митній сфері. Надалі окреслено конкретні напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, серед яких, зокрема, кодифікація чинного інформаційного законодавства, внесення змін до Митного кодексу України, реформування повноважень спеціального суб'єкта забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, здійснення акценту на

правовій регламентації дій посадових та службових осіб митних органів з інформаційним ресурсом.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнюється й по-новому вирішується наукова задача щодо дослідження адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, здійснюється вивчення міжнародного досвіду з окресленого питання, виявлення існуючих проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, та пошук власних напрямів його удосконалення та розвитку. У висновках містяться результати проведеного дослідження, сформульовані в пропозиціях і рекомендаціях, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. З'ясовано сутність інформаційної безпеки у митній сфері як складової інформаційної безпеки України. У суб'єктивному розумінні: це суб'єктивна оцінка стану захищеності інформаційних інтересів особи, суспільства та держави, відчуття відсутності загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. У об'єктивному контексті інформаційна безпека у митній сфері – це цілеспрямована, забезпечена нормативно-правовими, організаційними, матеріально-технічними засобами взаємодія органів державної влади, місцевого самоврядування, юридичних осіб приватного і публічного права та фізичних осіб, а також суб'єктів міжнародного права, направлена на забезпечення динамічних охорони та захисту інтересів людини, суспільства та держави щодо належного збору, використання та формування інформації у митній сфері, забезпечення належного правового режиму її створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження.

Виділено два напрями забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: 1) зовнішній (захищеність інформаційних інтересів людини, суспільства та держави у митній сфері, яка забезпечується шляхом дотримання визначених інформаційним законодавством України вимог щодо утворення, поширення, використання та зберігання інформації за різними режимами доступу); 2) внутрішній (стан захищеності інформаційних ресурсів, баз даних митних органів, які формуються та використовуються ними під час здійснення державної митної справи).

2. Надано визначення правових засад адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, під якими запропоновано розуміти сукупність адміністративно-правових норм, які регулюють порядок збору, використання та формування інформації у митній сфері, забезпечення належного правового режиму її створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження та інших зовнішніх і внутрішніх загроз, а також створення та використання під час здійснення митної справи

інформаційно-телекомунікаційних технологій та сукупність механізмів їх застосування.

3. Механізм адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері – це динамічна взаємопов'язана сукупність правових засобів, за допомогою яких нормативність адміністративно-правових норм реалізується в упорядкованих суспільних відносинах, досягається забезпечення охорони та захисту інтересів людини, суспільства та держави щодо належного збору, використання та формування інформації у митній сфері, забезпечення належного правового режиму її створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження.

У механізмі адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері виділено наступні структурні елементи: 1) нормативний – включає в себе адміністративно-правові норми, у яких закріплюються правила щодо правових режимів збирання, створення, використання, поширення, зберігання інформації у митній сфері, вимоги до діяльності суб'єктів митних відносин щодо захисту інформації тощо; 2) ціннісно-правовий – відображає основні завдання та мету правового регулювання, правові цінності, на охорону та захист яких спрямований механізм адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, а також основні принципи правового регулювання у зазначеній сфері; 3) динамічний – елемент, що відображає втілення норми права у конкретну модель поведінки, характер правового зв'язку – включає адміністративно-правові відносини; 4) результативний – включає акти реалізації адміністративно-правових норм, процедури їхньої реалізації, акти тлумачення правових норм; 5) гарантійний – відображає сукупність гарантій забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

4. Виділено три підходи до розуміння поняття «об'єкт адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері»: об'єктивний, ціннісний та функціональний.

За об'єктивним підходом об'єкт адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері – це конкретні реально окреслені явища об'єктивної дійсності, які матеріально виражені та передбачені чинним нормативно-правовим регулюванням, які розглядаються як інформація у митній сфері у її фізичному вимірі (носії інформації у митній сфері, її джерела, інформаційно-телекомунікаційні системи, засоби передавання та зв'язку тощо) та об'єкти інформаційного впливу (людина, суспільство та держава), на забезпечення безпеки яких спрямоване функціонування адміністративно-правового механізму.

За ціннісним підходом до об'єкта адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки запропоновано віднести сукупність внесених під охорону адміністративно-правового механізму приватних та публічних інтересів людини, суспільства та держави, які виникають та забезпечуються у

ході збирання, використання, поширення та зберігання інформації під час здійснення державної митної справи.

За функціональним підходом об'єкт адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері – це адміністративно-правові відносини, які виникають з приводу збору, використання та формування інформації у митній сфері, на забезпечення належного правового режиму створення, зберігання та захисту від несанкціонованого розповсюдження якої спрямоване функціонування адміністративно-правового механізму.

5. Визначено, що інформаційна безпека у митній сфері при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем гарантується за допомогою комплексної системи адміністративно-правових заходів, які можна поділити на дві групи: (1) загально-превентивного характеру та (2) спеціально-захисного характеру.

Заходи загально-превентивного характеру – це (а) заходи щодо адміністративно-правового регулювання структури і механізму функціонування багатofункціональної системи «Електронна митниця»; (б) заходи адміністративно-правового регулювання вимог дотримання спеціальних правових режимів поширення інформації; (в) заходи щодо спеціального адміністративно-правового регулювання питань захисту інформації у інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних мережах, використання та надання електронних довірчих послуг, криптографічного захисту інформації; (г) адміністративно-правові засади регулювання вимог до програмно-технічного забезпечення функціонування системи «Електронна митниця».

Заходи спеціально-захисного характеру – це такий рівень системи адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, за якого заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері набувають рис спеціального та вузько спрямованого на подолання конкретної інформаційної загрози характеру.

6. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері – це фізичні особи (громадяни, особи без громадянства, іноземці), юридичні особи публічного та приватного права, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, державні органи, які відповідно до чинного законодавства уповноважені здійснювати заходи загального або спеціального правового, організаційного, матеріально-технічного, програмно-методичного характеру, що спрямовані на забезпечення захищеності інформаційного ресурсу у митній сфері, а також ті, які сприяють гарантуванню захищеності наведеного інформаційного ресурсу, охорони митної інформації від протиправного заволодіння, використання, спотворення, знищення, обробки тощо на основі власної ініціативи на виконання прав та свобод, наданих законом.

Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері складається з наступних рівнів: I – рівень суб'єктів,

повноваження яких поширюються на всю територію України та носять загально превентивний характер; II – рівень суб'єктів, повноваження яких поширюються на всю територію України та носять спеціальний характер, спеціалізуються відповідно до сфери, наявні повноваження щодо застосування спеціальних засобів та заходів; III – рівень суб'єктів, які беруть участь у митних відносинах – система органів ДФС, учасники митних правовідносин – фізичні та юридичні особи, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, особи з дипломатичними повноваженнями, іноземні держави у рамках співпраці з митними органами України; IV – рівень суб'єктів, повноваження яких поширюються на відповідну адміністративно-територіальну одиницю – місцеві органи державної виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суди загальної юрисдикції, правоохоронні органи тощо; V – рівень суб'єктів, що здійснюють громадський контроль за забезпеченням інформаційної безпеки у митній сфері.

7. Взаємодії між суб'єктами щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері притаманні певні недоліки: (1) неузгодженість, нескоординованість заходів та інших форм взаємодії між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері; (2) законодавча невизначеність та несистемність з питань правового регулювання взаємодії суб'єктів щодо забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері; (3) неналежна ініціативність митних органів як основного та спрямовуючого суб'єкта забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері у питаннях розробки та проведення заходів взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері: відсутній план заходів щодо взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки, жодним відомчим актом не визначено строки проведення взаємодії у окресленому напрямі, цілей такої взаємодії тощо; (4) неврегульованість питання проведення громадського контролю у сфері забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері.

8. Серед проблем адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки на загальнодержавному рівні, які безпосередньо впливають на механізм забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері виділено: 1) неналежне та неефективне правове регулювання питання віднесення інформаційно-телекомунікаційних систем митних органів до об'єктів критичної інфраструктури; 2) не прийнято та не розроблено єдиного комплексного нормативно-правового акту, яким було би детально врегульовано питання різних типів кіберзагроз; 3) нормативно-правова термінологія у сфері кібербезпеки не є уніфікованою та єдиною для усіх сфер життєдіяльності суспільства; 4) недосконалість адміністративно-правового регулювання технічного та криптографічного захисту інформації; 5) не визначеними на законодавчому рівні залишаються стандарти та вимоги до системи криптографічного захисту інформації.

9. Запропоновано наступні напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері з урахуванням

міжнародного досвіду: (1) удосконалення чинного митного законодавства України з метою чіткої регламентації ключових категорій забезпечення інформаційної безпеки; (2) законодавче визначення спеціалізованого суб'єкта, на якого буде покладено завдання забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, забезпечення обміну досвідом з наведеного питання, участі у міжнародному співробітництві, розроблення єдиного стратегічного плану розвитку адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, матеріально-технічного та технологічного удосконалення діяльності митної служби; (3) удосконалення чинного законодавства у контексті посилення взаємодії митних органів з іншими суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки в Україні, розробка плану такої взаємодії; (4) подальша автоматизація та розвиток інформаційно-телекомунікаційних систем митних органів, підвищення технологічного та технічного рівня наведених систем, розробка якісних схем захисту інформації та реагування на ризики.

10. Запропоновано кодифікувати інформаційне законодавство, прийнявши Кодекс безпеки інформаційного простору. До Кодексу слід віднести такі розділи: I *«Інформаційний простір держави»*, у якому виділити наступні глави: - загальні положення про інформаційний простір держави; електронні документи, документообіг та засоби ідентифікації та автентифікації у сфері електронного документообігу; - види інформації; - правові режими інформації; - державна політика у сфері інформаційних відносин. II *«Забезпечення інформаційної безпеки»*, який запропоновано розподілити на такі глави: - визначення загальних понять; - основні засади державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки; - об'єкти забезпечення інформаційної безпеки; - суб'єкти забезпечення інформаційної безпеки; - внутрішньодержавна взаємодія та міжнародне співробітництво з питань забезпечення інформаційної безпеки; - забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційно-телекомунікаційних технологій, автоматизованих систем та Інтернет-ресурсу (кібербезпека); - здійснення технічного та криптографічного захисту інформації; - стандартизація, ліцензування та проведення експертизи у сфері забезпечення інформаційної безпеки.

У напрямі удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки безпосередньо у митній сфері запропоновано: (1) внести зміни до Митного кодексу України, доповнивши його розділом XX-1 *«Інформаційна безпека у митній сфері»*; (2) закріпити принципи нормативно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері; (3) запровадити спеціальні терміни інформаційної безпеки у митне законодавство (наприклад, поняття *«інформаційний простір митної сфери»*); (4) закріпити, що спеціальним суб'єктом адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері є Департамент охорони державної таємниці, технічного та криптографічного захисту інформації, який є

організаційно незалежною структурною одиницею в складі Державної фіскальної служби України, працівники якого підпорядковуються виключно Голові ДФС. У структурі Департаменту доцільно утворити три відділи: внутрішнього аудиту інформаційної безпеки у митній сфері, формування та реалізації політики інформаційної безпеки та відділ узагальнення статистичної інформації і розробки пропозицій щодо внесення змін до чинного нормативно-правового регулювання; (5) до розділу ХХ-1 «Інформаційна безпека у митній сфері» Митного кодексу України внести главу, яка буде регламентувати алгоритми правових дій з інформацією у митній сфері та визначати загальнообов'язкові вимоги до кваліфікації та поведінки службових, посадових осіб митної служби під час здійснення ними своїх повноважень, що пов'язані з правовими діями з митним інформаційним ресурсом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Салаєв Т.Г. Особливості адміністративно-правового регулювання інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері у контексті запровадження механізму «єдиного вікна». *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2019. 1 (50) С. 85-92.
2. Салаєв Т.Г. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. *Наука і правоохорона*. 2019. № 4. С.230-237.
3. Салаєв Т.Г. Питання і суть взаємодії між суб'єктами щодо адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2019.4 (53). С. 92-99.
4. Салаєв Т.Г. Некоторые проблемы административно-правового обеспечения информационной безопасности в таможенной сфере. *Право і суспільство*. 2019. № 5. С. 86-92.
5. Салаєв Т.Г. Проблема визначення суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. *Наука і правоохорона*. 2019. №1 (43). С.176-182.
6. Салаєв Т.Г. Опыт зарубежных стран в контексте усовершенствование административно-правового обеспечения информационной безопасности в таможенной сфере Украины. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 414-420.
7. Салаєв Т.Г. Мировой опыт административно-правового обеспечения информационной безопасности в таможенной сфере. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6. Р. 121-125. (Словацька Республіка).
8. Салаєв Т.Г. Административно-правовые формы и методы обеспечения информационной безопасности в таможенной сфере. *Huquqi*

mustavi («Юридическая плоскость» – научно-теоретический, практики журнал) *elmi-nəzəri, təcrubi jurnal. №1. 2021. С. 75-82.*

9. Салаев Т.Г. До визначення суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 3 (106). С. 294-299.*

Матеріали наукових конференцій:

10. Салаев Т.Г. Правовые основания судебной защиты в азербайджанской республике согласно международному законодательству: Матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток правової науки в умовах модернізації суспільства». Том II (Київ, 28 лютого 2020 року). С. **Ошибка! Закладка не определена.**-229.

АНОТАЦІЯ

Салаев Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Інститут законодавства Верховної Ради України, Київ, 2020.

У дисертаційному дослідженні з'ясовано сутність інформаційної безпеки у митній сфері як складової інформаційної безпеки України, визначено правові засади її формування та розвитку, а також розкрито загальну структуру механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері. Всебічно та детально охарактеризовано об'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, виділено їх види, висвітлено особливості суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, охарактеризовано їхні взаємозв'язки та взаємодію. Також значна увага присвячена аналізу адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій та автоматизованих систем у митній сфері. Розкрито та вдосконалено категоріально-понятійний апарат відносно досліджуваної проблематики.

Робота виконана з аналітичним та критичним акцентом, спрямованим на виявлення існуючих недоліків адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері та пошуку можливих способів їх подолання. У наведеному контексті розкрито досвід зарубіжних країн щодо адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері, сформовано авторські пропозиції щодо подальшого удосконалення адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері,

в тому числі, шляхом внесення змін до чинного законодавства та вжиття організаційно-правових та матеріально-технічних заходів.

Ключові слова: інформаційна безпека, митна сфера, інформаційний ресурс, забезпечення інформаційної безпеки, об'єкт, суб'єкт, механізм, адміністративно-правове забезпечення.

АННОТАЦІЯ

Салаев Т. Г. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері. – Кваліфікаційний научний труд на правах рукописи.

Дисертація на соискание ученої ступені кандидата юридических наук по спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Інститут законодавства Верховної Ради України, Київ, 2020.

В дисертаційному дослідженні в'яснена сутність інформаційної безпеки в таможенній сфері як складової інформаційної безпеки України, визначені правові основи її формування і розвитку, а також розкрито загальну структуру механізму адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері. Детально охарактеризовані об'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері, виділені їх види, визначені особливості суб'єктів адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері, охарактеризовані їх взаємозв'язки і взаємодія. Також значительне увагу приділено аналізу адміністративно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки при застосуванні інформаційних технологій і автоматизованих систем в таможенній сфері. Розкрито і удосконалено категоріально-понятійний апарат відносно досліджуваної проблематики: «інформаційна безпека в таможенній сфері», «інформаційне простір таможенної сфери», «інформаційний ресурс в таможенній сфері», «об'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері», «суб'єкти адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері», «механізм адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері», «взаємодія між суб'єктами по адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в таможенній сфері» і інші.

Вперше на науково-дослідницькому рівні наведено розробки моделі Кодексу безпеки інформаційного простору, пропозиції о внесенні змін в Таможенний кодекс України: в частині, наприклад, доповнити його розділом ХХ-1 «Інформаційна безпека в таможенній

сфере», согласно которому закрепить структуру и полномочия специального субъекта административно-правового обеспечения информационной безопасности в таможенной сфере, регламентировать алгоритмы правовых действий с информацией в таможенной сфере и определять общеобязательные требования к квалификации и поведения служебных, должностных лиц таможенной службы при осуществлении ими своих полномочий, связанных с правовыми действиями с таможенным информационным ресурсом.

Работа направленная на выявление существующих недостатков административно-правового обеспечения информационной безопасности в таможенной сфере и поиска возможных способов их преодоления. В данном контексте раскрыт опыт зарубежных стран по административно-правовому обеспечению информационной безопасности в таможенной сфере, сформированы авторские предложения по дальнейшему совершенствованию административно-правового обеспечения в указанной области.

Ключевые слова: информационная безопасность, таможенная сфера, информационный ресурс, обеспечение информационной безопасности, объект, субъект, механизм, административно-правовое обеспечение.

ANNOTATION

Salaev T.G. Administrative and legal support of information security in the customs sphere. *The qualification work at the right of the manuscript.*

The dissertation is for obtaining the academic degree of the candidate of legal sciences (PhD degree), specialization 12.00.07 – Administrative Law and Process; Finance Law; Information Law. – Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, 2020.

The dissertation research is devoted to the study of general theoretical issues, as well as to the specifics of administrative and legal support of information security in the customs sphere. Besides, the author clarifies its system, identifies its problems and tries to find ways to improve the administrative and legal support of information security in the customs sphere. The objects of administrative and legal support of information security in the customs sphere are comprehensively and in detail characterized, their types are singled out, the peculiarities of the subjects of administrative and legal support of information security in the customs sphere are highlighted, their interrelations and interaction are characterized. Also, much attention is paid to the analysis of administrative and legal regulation of information security in the use of information technology and automated systems in the customs sphere. The categorical-conceptual apparatus in relation to the researched problems is opened and improved

The work is performed with an analytical and critical emphasis, aimed at identifying the existing shortcomings of administrative and legal support of information security in the customs sphere and finding possible ways to overcome

them. Taking into account all the mentioned - the third chapter is focused on identifying the main problems of administrative and legal support of information security in the customs sphere.

The paper reveals the experience of foreign countries on the administrative and legal support of information security in the customs sphere, formed the author's proposals for further improvement of the administrative and legal support of information security in the customs sphere, including by amending current legislation and taking organizational, legal and logistical measures.

Keywords: information security, customs sphere, information resource, information security, object, subject, mechanism, administrative and legal support.